

รายงานการสอบสวนโรคไข้เลือดออก
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2561

ความเป็นมา

ด้วยทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้รับการแจ้งข่าวจากโรงพยาบาลน่านว่าสงสัยผู้ป่วยจะเป็นไข้เลือดออกจาก Line คปสอ.เมืองน่าน และ คุณ นาย พิเชิธร อุดมแก้วกาญจน์ ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2561 เวลา 10.13 น. จำนวน 1 ราย ชื่อนายวิระเดช เทพคร เมือง อายุ 53 ปี บ้านฝาง เลขที่49 หมู่ที่ 5 ตำบลไชยสถาน เริ่มป่วยในวันที่ 5 พฤษภาคม 2561 ผู้ป่วยไปรับการรักษาที่คลินิกอาการไม่ทุเลา และ ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2561 ทางหน่วยกู้ชีพตำบลไชยสถานได้นำส่งมารับการรักษาที่ รพ.น่าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยืนยันการเกิดผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในพื้นที่
2. เพื่อค้นหาผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกรายใหม่ในพื้นที่
3. เพื่อค้นหาแหล่งโรค และหาแนวทางในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่

วิธีการสอบสวนโรค

๑. ศึกษาระบาดวิทยาเชิงพรรณนา เพื่อค้นหาลักษณะ ความเสี่ยง แหล่งเพาะพันธุ์โรค และขอบเขตการเกิด และการกระจายของโรคตามลักษณะของบุคคล เวลา และสถานที่ ทั้งข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและข้อมูลของการเกิดโรคที่ผ่านมา โดย
 - 1.1 รวบรวมข้อมูลของผู้ป่วย จากแฟ้มครอบครัว (Family Folder) และข้อมูลการเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลน่าน จากเวชระเบียนผู้ป่วย OPD Card
 - 1.2 ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม โดย สอบถามผู้ใกล้ชิดแต่ละคุ้ม และเพื่อนบ้านว่ามี ผู้ป่วยรายใหม่หรือไม่ รวมทั้งสอบถามถึงอาการป่วย ระยะเวลาการป่วย โดยนิยามการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก (Dengue Haemorrhagic Fever) ตามประเภทผู้ป่วย (Case Classification) ดังนี้
 - 1.2.1 ผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) หมายถึง ผู้ป่วยที่มีอาการทางคลินิก คือ ไข้เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลัน และสูงลอยประมาณ 2-7 วัน
 - 1.2.2 ผู้ป่วยเข้าข่าย (Probable case) หมายถึง ผู้ป่วยที่มีอาการทางคลินิกร่วมกับการทดสอบทุนิเกตต์ให้ผลบวก และมีข้อมูลทางระบาดวิทยาเชื่อมโยงกับผู้ป่วยยืนยัน

1.2.3 ผู้ป่วยที่ยืนยัน (Confirmed case) หมายถึงผู้ป่วยที่มีอาการทางคลินิกร่วมกับมีอาการเลือดออก ตับโต การมีภาวะการฉีกไหลเวียนโลหิตล้มเหลว หรือช็อก ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการมีเกล็ดเลือดลดลง และ Hematocrit สูงขึ้น

๒. ติดต่อประสานงานเจ้าหน้าที่กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลน่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลของผู้ป่วยเพิ่มเติม โดยรวบรวมข้อมูลประวัติการเจ็บป่วย ประวัติการสัมผัสโรค ประวัติการเดินทาง และบันทึกการตรวจของแพทย์
๓. ประสานงานแกนนำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน, ประธาน อสม., อสม.ที่รับผิดชอบดูแลบ้านผู้ป่วย) เพื่อร่วมดำเนินการสอบสวนโรค, การควบคุม และการป้องกันการเกิดโรคในพื้นที่
๔. ดำรวจสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย และทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทางกายภาพ, การใส่ทราย Temephose 1 % ในภาชนะบรรจุน้ำใช้
๕. ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในหมู่บ้านฝาง หมู่ที่ 5 ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ตามนิยามของผู้ป่วย (ผู้ที่มีอาการไข้มา 4 วัน ร่วมกับมีอาการอื่นๆอย่างน้อย 2 อาการ ปวดกล้ามเนื้อ เวียนศีรษะ อาเจียน ทานได้น้อย Tourniquet test ให้ผลบวก)
๖. ประสานงานทางโทรศัพท์กับผู้รับผิดชอบงานควบคุมโรคขององค์การบริหารส่วนตำบลไชยสถาน และจัดทำหนังสือราชการประสานงานไปอีกครั้งหนึ่งกับอบต. แจ้งการเกิดผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกเพื่อพ่นเคมีภัณฑ์ฆ่ายุงลายตัวแก่บริเวณบ้านผู้ป่วย ในรัศมี 200 เมตร จำนวน 3 ครั้ง ห่างกัน 7 วัน(1-1-7)
๗. ติดตามผล
 - 7.1 การรักษาผู้ป่วย และการวินิจฉัยของแพทย์
 - 7.2 การควบคุมโรคในพื้นที่ ได้แก่ การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และการพ่นเคมีภัณฑ์กำจัดยุงลายในครั้งที่ 1 (วันที่ 9 พฤษภาคม 2561)ครั้งที่ 2 วันที่ 10 พฤษภาคม 2561ครั้งที่ 3 วันที่ 16 พฤษภาคม 2561

ผลการสอบสวนโรค

จากการลงพื้นที่และสอบสวนโรค ของผู้รับผิดชอบงานระบาดวิทยาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน ร่วมกับ ผู้รับผิดชอบงานควบคุมโรคติดต่อ สสอ.เมืองน่าน และอสม.ประจำหมู่บ้าน ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2561(เวลา 09.00 น.) ไปที่บ้านผู้ป่วย บ้านเลขที่ 49 หมู่ที่ 5 ตำบลไชยสถาน พบเจ้าของบ้านและญาติผู้ป่วยส่วนผู้ป่วยยังอยู่ในโรงพยาบาลน่านได้สอบถามญาติผู้ป่วย ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2561 (เวลา 09.50 น.) ที่บ้านผู้ป่วยอยู่ กับมารดาบิดาที่บ้านฝางและนอนที่บ้านเป็นประจำไม่ได้ไปค้างคืนที่ไหน อาชีพเป็นช่างเชื่อมรับเหมาทำประตูรั้วหรือโครงเหล็กต่างๆ

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ

WBC 3,100 cu.mm.
Hematocrit 44.3
Platelet 42,000 cu.mm.
MCHC 33.0 gm
MCV 89.0 Femtoliter
Neutorphil 80.3
Basophil 0.3
Monocyte 5.2
MCH 29.3 Picograms
Eosinopil 1.9
Lymphocyte 12.3

สภาพที่อยู่อาศัย

บ้านผู้ป่วย เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง สมาชิกอาศัยอยู่ด้วยกันจำนวน 4 คน บ้านไม่ค่อยสะอาด ไม่มีรั้วรอบขอบชิด มีวัชพืชขึ้นรก ภายนอกบ้านผู้ป่วยมีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายอื่นๆเช่นกระป๋องสี ขวดน้ำเก่า น้ำทิ้งจากการซักผ้าและยางรถยนต์ นอกจากภาชนะจำนวนมาก ภายในบ้านมีภาชนะบรรจุน้ำใช้เป็นถังน้ำ และในห้องส้วมใช้แบบนั่ง สำหรับอาบน้ำเป็นถังน้ำ, การเก็บเสื้อผ้าใส่ไว้ในตู้เสื้อผ้า ไม่รอกปลอดโปร่งดี

รอบๆบ้านผู้ป่วย มีการปลูกบ้านอยู่ติดกันและปลูกพืชสวนครัว และการสำรวจลูกน้ำยุงลาย ในรัศมี 300 เมตร จำนวน 30 หลังคาเรือน พบลูกน้ำยุงลาย 14 หลังคาเรือน (มีค่า HI ร้อยละ 46.66) และภาชนะที่สำรวจทั้งหมด 78 ภาชนะ พบลูกน้ำยุงลาย 32 ภาชนะ (ค่า CI ร้อยละ 41.02) ได้ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายทุกภาชนะที่พบ และการใส่ทราย Temephose 1 % ในภาชนะน้ำใช้

วิจารณ์ผล

พื้นที่บ้านฝาง หมู่ที่ 5 ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน ไม่เคยมีมีผู้ป่วยด้วยโรค ไข้เลือดออกมาก่อน

การสำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายของ อสม. บ้านฝาง หมู่ที่ 5 ได้ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จำนวน 1 ครั้งต่อเดือน (วันศุกร์ สัปดาห์ที่ 2) พร้อมกับได้นำทราย temephose 1 % ไปแจกจ่ายให้แก่ครัวเรือนตามภาชนะที่เก็บน้ำในบ้าน ฤกษ์ละ 50 กรัม (ครอบคลุมทุกหลังคาเรือน) และมีการประชาสัมพันธ์รณรงค์สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายพร้อมกันในเขตรับผิดชอบ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน ในแต่ละหมู่บ้านทางเจ้าหน้าที่จะมีแผนสำรวจลูกน้ำยุงลาย แต่ละเดือนให้ประธานแต่ละหมู่ แต่การสุ่มสำรวจลูกน้ำยุงลายโดย จนท.รพ.สต.ไชยสถาน และ อสม.บางคนจะไปสำรวจบ้านที่มีปัญหา ก็เป็นสิ่งที่น่าตกใจ ที่ค่า HI. และ ค่า CI. เกินมาตรฐานเป็นอย่างมาก ซึ่งระยะเวลาห่างกันแค่ 1-7 วัน ในหมู่บ้านของผู้ป่วยเองที่มีค่า HI. และ CI. สูงมาก

การดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรค

1. ให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรค ไข้เลือดออก โดยผู้ใหญ่บ้าน และ อาสาสมัครสาธารณสุข ทางหอกระจายข่าวทุกหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลไชยสถาน จำนวน 6 หมู่บ้าน ติดต่อกันในระยะ 1 สัปดาห์
2. ประสานงานกับอบต. เพื่อพ่นหมอกควัน หรือฝอยละออง ทำลายยุงลายตัวแก่ในพื้นที่ที่ผู้ป่วยอาศัยอยู่ และบ้านใกล้เคียงในรัศมี 200 เมตร จำนวน 3 ครั้ง คือในวันที่ 9 พฤษภาคม 2561 วันที่ 10 พฤษภาคม 2561 และวันที่ 16 พฤษภาคม 2561 เป็นต้นไป
3. ดำเนินการค้นหาผู้ป่วยรายใหม่อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 28 วันนับตั้งแต่พบผู้ป่วยไข้เลือดออก รายแรก ระหว่างวันที่ 9 พฤษภาคม 2561 ถึงวันที่ 5 มิถุนายน 2561
4. สำรวจลูกน้ำยุงลายทุกหลังคาเรือนที่เหลือ โดยทีม อสม. และจนท.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน ในวันที่ 9 พฤษภาคม 2561 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป
5. สรุปสถานการณ์โรค ไข้เลือดออก และรายงานให้สาธารณสุขอำเภอ นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดน่าน ทราบเป็นระยะๆ เพื่อหาแนวโน้มนสถานการณ์ของโรค และแนวทางการแก้ไข กรณีการระบาดของโรคเพิ่มจำนวนมากขึ้น

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

๑. จากการสำรวจลูกน้ำยุงลายในพื้นที่ระแวกบ้านผู้ป่วย ยังพบว่ามีจำนวนความชุกของลูกน้ำยุงลายที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (มีค่า HI และ CI มากกว่าร้อยละ 10) ดังนั้นจึงต้องขอความร่วมมือกับหลังคาเรือน และชุมชนในการกำจัดและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องทุก 5-7 วัน **อย่างจริงจัง**
๒. การใช้มาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชนต้องเคร่งครัด และปฏิบัติอย่างจริงจัง ได้แก่ การรณรงค์สำรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเพื่อป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกทุกวันศุกร์สัปดาห์ที่ 2 ของแต่ละเดือน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ตัดหญ้า กำจัดวัชพืช) อย่างน้อยเดือนละ 1-2 ครั้ง
๓. ประชาชนไม่ควยตระหนักในบ้านเรือนที่อยู่อาศัยปล่อยให้กรงรังบริเวณรอบบ้านก็สกปรก
๔. การสำรวจลูกน้ำยุงลายอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับ อสม. และ จนท.สาธารณสุข ผู้รับผิดชอบดูแลหมู่บ้านนั้นๆ

ทีมสอบสวนโรค

1. นางพินิจ เมืองคำ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไชยสถาน
2. นายพิเชียร อุดมแก้วกาญจน์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการสสอ.เมืองน่าน
3. นายวิเชียร อินตะ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงานและเจ้าหน้าที่ทุกคนในรพ.สต.ไชยสถานทุกคน